

Referendumkamer Leiden

Aan het college van de gemeente Leiden

Leiden, 13 januari 2021

Onderwerp: Subsidieregeling lokaal referendum

Geacht college,

De Referendumkamer heeft vernomen dat bij de gerapporteerde telling (5.848 geldige handtekeningen) van 12 januari 2021 de in de Referendumverordening 2008 gestelde eis van 5.000 (art. 10, lid 1) is overschreden. Aldus is het hoogst waarschijnlijk dat besloten wordt dat Leiden op afzienbare termijn een lokaal referendum zal houden over het raadsvoorstel Inrichtingsvoorstel wijk sportpark Roomburgerpark.

Eén van de nadere besluiten die in de aanloop van dat eventuele referendum genomen dient te worden, is die aangaande een (generieke) subsidieregeling ten behoeve van de campagnevoering bij een lokaal referendum. Artikel 12, lid 1 van de Referendumverordening bepaalt onder meer dat het college “een budget [vaststelt] voor bijdragen in de kosten van de campagneactiviteiten van de bij het referendum betrokken partijen”. Lid 2 stelt: “Het college stelt met inachtneming van een advies van de referendumkamer nadere regels vast voor de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor een bijdrage in de kosten van de campagneactiviteiten.” Met het voorliggende advies hoopt de Referendumkamer het college in dezen te informeren. Dit advies is opgesteld in reactie op het collegevoorstel ‘Nadere regels subsidieverstrekking referendum gemeente Leiden’ (verder: subsidieregeling) van 12 januari 2021, dat vervolgens voor advies aan de Referendumkamer is voorgelegd.

De Referendumkamer kan in grote lijnen instemmen met de subsidieregeling zoals deze door het college is geconcipeerd, maar wenst te wijzen op enkele aandachts- en mogelijke verbeterpunten:

- Bij de begripsbepaling wordt in artikel 1, lid 3 verwezen naar kiesgerechtigdheid, maar deze kwalificatie dient nader bepaald te worden en kan allicht gekoppeld worden aan de datum van het te houden referendum, als deze datum is vastgesteld.

- Onder meer artikel 2, lid 1 stelt dat subsidie beschikbaar voor “activiteiten ten behoeve van het publieke debat”. Om niet onbedoeld de indruk te wekken dat slechts op het collectief gerichte activiteiten subsidiabel zijn, is het raadzaam in dit en overige artikelen hieraan toe te voegen ‘en de individuele meningsvorming’.

- Artikel 2 (lid 2, sub b; zie ook artikel 7, onderdeel f) biedt naast rechtspersonen individuele kiesgerechtigden de mogelijkheid om subsidie aan te vragen, maar het dient in dat geval te gaan om een collectief van ‘ten minste zes kiezers’. Hoewel het naar de mening van de Referendumkamer niet onredelijk is strikt individuele aanvragen niet toelaatbaar te achten, is het aantal van zes kiezers allicht aan de hoge kant en werpt die voorwaarde een te hoge drempel op voor kleinere groepen initiatiefnemers. De Referendumkamer acht een aantal van ten minste vier kiezers te prefereren.

Overigens acht de Referendumkamer het, in zijn algemeenheid en zeker gezien de heersende Covid-19 pandemie, wenselijk als subsidieaanvragen niet uitsluitend via de traditionele, ‘papieren’ weg kunnen worden ingediend maar dat tevens een digitale mogelijkheid tot indiening wordt opengesteld en gefaciliteerd.

- Artikel 3, lid 3 betreft een specificatie van de uitzonderlijke situatie dat subsidie kan worden verkregen voor de vergoeding van loonkosten. De Referendumkamer is akkoord met het in beginsel uitsluiten van de vergoeding van dergelijke loonkosten en is eveneens akkoord met de nadere specificatie, maar ziet daaraan graag ter verduidelijking toegevoegd dat de maximering geldt per afzonderlijke aanvraag. Overigens lijkt het genoemde uurtarief bij deze maximering aan de bescheiden kant, gezien de mogelijk in te huren hoog gekwalificeerde technische expertise, en mogelijk niet in alle gevallen marktconform.

- In artikel 5, onder d, worden activiteiten met een discriminerend karakter uitgesloten van subsidie. De Referendumkamer heeft begrip voor het idee van deze onwenselijkheid, maar stelt desalniettemin voor het onder d gestelde te schrappen uit de regeling: a) hogere regelgeving stelt harde grenzen aan de toelaatbaarheid van activiteiten die een discriminerend karakter (m.n. in de zin van artikel 1 Grondwet) kennen; en overigens b) (onwenselijke) discriminatie is niet of nauwelijks op voorhand en in intenties of plannen onomstotelijk vast te stellen; en c) aanvragen die het risico van ongewenste discriminatie in zich dragen kunnen op basis van overige beoordelingscriteria worden afgewezen.

- Artikel 6, lid 2 en 3, bepaalt de nadere verdeling van de beschikbare subsidie over te onderscheiden 'kampen' van voorstanders, tegenstanders en neutralen. Het college stelt een verdeling van respectievelijk 40-40-20 voor. Deze verdeling geeft naar de mening van de Referendumkamer relatief weinig ruimte aan de 'neutrale' organisaties of kiesgerechtigden, die activiteiten wensen te ondernemen waarbij voor- én tegenstanders aan bod of samenkomen. Denk bijvoorbeeld aan (coronabestendige) bijeenkomsten of debatten waarbij voor- en tegenstanders zijn uitgenodigd om met elkaar in debat te gaan. Om die reden is volgens de Referendumkamer een verdeling van 35-35-30 evenwichtiger en te prefereren.

- Artikel 6, lid 4 stelt dat per individuele aanvraag ten hoogste 5% van het totale subsidiebudget beschikbaar is. Om misverstanden te voorkomen – gaat het hier inderdaad om het totale budget of om het budget voor een van de in te nemen posities (voor, tegen, neutraal)? – stelt de Referendumkamer voor hiervan te maken: 'Per aanvraag wordt in beginsel ten hoogste 5.000 euro verleend.'

- Artikel 8 geeft subsidieaanvragers vijf dagen de gelegenheid om eventuele onvolkomenheden in de aanvraag te herstellen. Omdat de beoordeling van aanvragen in onderlinge samenhang dient te geschieden en aldus eigenlijk pas kan plaatsvinden als alle aanvragen in definitieve vorm beschikbaar zijn, en als hiertegen geen wettelijke bezwaren bestaan, zou het volgens de Referendumkamer wenselijk zijn als deze hersteltermijn wordt gesteld op maximaal drie dagen. Meer in het algemeen stelt de Referendumkamer vast dat de concrete voorgestelde planning van de subsidieverstreking afwijkt van de hierop betrekking hebbende bepalingen van de voorgenomen subsidieregeling, en bijvoorbeeld al aanvragen mogelijk maakt voordat de regeling is vastgesteld. De Referendumkamer begrijpt dat prioriteit is verleend aan het creëren van zoveel mogelijk ruimte voor het daadwerkelijk organiseren en voeren van een referendumcampagne, maar wijst er met enige zorg op dat deze keuze ingrijpt op de ruimte en mogelijkheden voor het indienen en zorgvuldig behandelen en beoordelen van subsidieaanvragen. De Referendumkamer acht de voorgestelde planning alleen dan mogelijk, als alle betrokkenen zich van de uiterst krappe termijnen in deze fase bewust zijn en daarnaar handelen.

- Artikel 9 stelt dat de Referendumkamer een (zwaarwegend) advies uitbrengt over ingediende subsidieaanvragen. Om de adviserende rol van de Referendumkamer te markeren en aan te geven dat de Referendumkamer weliswaar wikt maar het college uiteindelijk over het al dan niet honoreren van aanvragen beschikt, is het raadzaam om deze rol van het college expliciet te benoemen (in dit artikel).

Zoals gezegd waardeert de Referendumkamer het feit dat het college met een voorstel subsidieregeling is gekomen, waarover de Referendumkamer overwegend positief adviseert maar de bovenstaande suggesties en kanttekeningen plaatst. Uiteraard is de Referendumkamer bereid om met de gemeenteraad en het college in overleg te treden over deze subsidieregeling en bovenstaande suggesties, mocht daar behoefte aan bestaan.

Hoogachtend,

De Referendumkamer van de gemeente Leiden,

J.G. Verweij, secretaris

J.J.M. van Holsteyn, voorzitter

i.a.a. de raad van de gemeente Leiden